

مبانی فکری و سیاسی حزب اسلام جمهوری آذربایجان

امروزه احزاب سیاسی در جوامع مختلف دنیا نقش برجسته‌ای را در تصمیم‌گیریها، جهت‌گیریها و سیاستهای کشورهای مختلف داشته است

عادلی/خبرگزاری آران

امروزه احزاب سیاسی در جوامع مختلف دنیا نقش برجسته‌ای را در تصمیم‌گیریها، جهت‌گیریها و سیاستهای کشورهای مختلف داشته و هر کدام از آنها با توجه به گرایش‌های اعتقادی و سیاسی خود در میان مردم و با توجه به میزان همفکری و همسویی با تفکرات حاکم بر جامعه در سطوح مختلف نظام‌سازی و مدیریت جامعه نقش ایفا می‌کنند و تلاش می‌کنند با تعریفی که از آرمانهای خود در جامعه دارند افشار گوناگون جامعه را با خود همراه سازند. لذا با توجه به نوع نظام سیاسی، دولت‌ها رفتارهای متفاوتی را با فعالیت احزاب سیاسی دارند.

جوامع دموکراتیک نسبت به دیگر جوامع سیاسی فضای بیشتری را برای فعالیت آزاد احزاب سیاسی فراهم می‌سازند امری که در کشورهای کمونیستی از جمله اتحاد جماهیر شوروی به ندرت دیده می‌شد و تنها یک حزب در اتحاد فعالیت رسمی سیاسی داشت و احزاب سیاسی دیگر حق هیچ فعالیت را در درون جامعه نداشتند و دولت به آنها مجوز فعالیت نمی‌داد.

بنابراین در زمان موجودیت اتحاد جماهیر شوروی تمام تفکرات و ایده آل‌های غیر کمونیستی محکوم بود و بدتر از محکوم بودن تفکرات سیاسی غیر کمونیست، داشتن تفکرات، دیدگاهها و فعالیت‌های دینی و مذهبی در جوامع کمونیستی کاملا امری خلاف قانون بوده و به شدت سرکوب می‌شد چرا که کمونیستها، دین را افیون توده‌ها می‌دانستند. لذا دینداران هم مثل سیاسیون غیر کمونیست از هیچ‌گونه سازمانی برخوردار نبودند و فعالیت آنها بصورت پراکنده و متفرقه بود لذا هیچ تأثیرگذاری در سیاستها و تصمیم‌سازی دولت نداشتند.

فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی سرآغاز سقوط «حکومت تک‌حزبی» در جمهوری آذربایجان و آغاز برپایی و تشکیل احزاب سیاسی مختلف در این کشور می‌باشد. بعد از فروپاشی شوروی بالاخص بعد از سقوط حکومت «جبهه خلق» زمینه‌های شکل‌گیری احزاب در این کشور هموار شد و با روی کار آمدن حیدر علی‌اف روند شکل‌گیری احزاب سیاسی از جمله حزب اسلام در این کشور سرعت گرفت. حزب اسلام از جمله احزابی بود که با مجوز وزارت دادگستری جمهوری آذربایجان، فعالیت سیاسی خود را، با گرایش‌های اسلامی در سال ۱۹۹۲ به رهبری «علی‌اکرام علی‌اف» آغاز کرد و با شعارها و موضع‌گیریهای اسلامی به فعالیت پرداخت.

اعضای این حزب خواهان گسترش فرهنگ اسلامی در آذربایجان بوده و برای حفظ استقلال اقتصادی و سیاسی آذربایجان، تحت حاکمیت قوانین اسلامی مبارزات شان را آغاز نمودند و هرگونه ناسیونالیستی قومی را رد و شعار گسترش و توسعه فرهنگ اسلامی را در راس برنامه‌های خود قرار دادند. گسترش روابط با کشورهای اسلامی بجای توجه و گرایش به کشورهای غربی از جمله خواسته‌های اصلی حزب اسلام می‌باشد. دیدگاههای اسلامی و ضد غربی رهبران این حزب باعث حساسیت نظام لائیک و غربگرای این کشور - با ۹۸ درصد مسلمان و بالای ۸۵ درصد شیعه - نسبت به فعالیتهای این حزب شد تا جائیکه، فعالیت این حزب در سال ۱۹۹۶م توسط حکومت با مشکلات جدی مواجه و تعدادی از رهبران آن را زندانی و تعدادی را هم مجبور به مهاجرت نمود.

از آن سال فعالیتهای حزب اسلام با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده است. با اعمال محدودیتهای فراوان علیه این حزب طی بیش از یک دهه گذشته، نه تنها فعالیتهای این حزب کاهش نیافته بلکه بعلاوه بافت جمعیتی این کشور، حمایت‌های مردم مسلمان جمهوری آذربایجان از حزب اسلام افزایش یافته است. پشتیبانی مردمی از حزب اسلام باعث تقویت انگیزه فعالیتهای رهبران این حزب در حرکت‌های اسلامی خود شده اند تا جائیکه برخی از اقدامات این حزب در روند سیاست‌های دولت موثر واقع شده و در برخی مواقع دولت بعلاوه پایگاه مردمی حزب، مجبور به عقب‌نشینی از سیاست‌های ضد دینی خود شده است.

حزب اسلام جمهوری آذربایجان در دفاع از ارزش‌های دینی و اعتقادی شهروندان این کشور پیشینه مثبتی دارد. از جمله می‌توان به ارسال نامه‌های انتقادآمیز این حزب به کمیته دولتی امور دینی جمهوری آذربایجان پیرامون چاپ و انتشار کتاب ضاله «آیات شیطانی» به صورت دنباله دار در شماره‌های مختلف یک نشریه تازه کار در باکو اشاره کرد. اعتراض به تخریب و توقف فعالیتهای مساجد در باکو، اعتراض نسبت به اقدامات اسلام‌ستیزی دولت، اعتراض به نفوذ صهیونیسم بین‌الملل در ساختار اداری و حاکمیت باکو و اعتراض‌های گسترده به جنایات اسرائیل در سرزمین‌های اشغالی فلسطین از دیگر فعالیت‌های حزب اسلام جمهوری آذربایجان است که همگی با منافع ملی و درازمدت مردم این کشور مسلمان هماهنگی و همخوانی دارد.

علاوه بر این، در میان احزاب آذری، حزب اسلام بیشترین واکنشها را نسبت به بازگرداندن اراضی اشغالی جمهوری آذربایجان از ارمنستان طی چند سال اخیر از خود نشان داده است. باید گفت احزاب آذری عمدتاً با مساعدت حزب حاکم یعنی آذربایجان نوین و یا تأمین مالی بیگانگان در عرصه سیاسی و اجتماعی جمهوری آذربایجان فعالیت می‌کنند. در حالی که حزب اسلام با کمک‌ها و حمایت‌های مردمی در سراسر جمهوری آذربایجان فعالیت دارد حتی در مواقعی که دولت به احزاب سیاسی این کشور کمک مالی نموده است حزب اسلام را از این کمک‌ها محروم ساخته و نمونه آشکار این موضوع کمک مالی دولت به نشریات دولتی و غربگرا در سالروز مطبوعات در این کشور بود که علی‌اف این کمک را شامل نشریات وابسته به حزب اسلام و مستقل نکرد. اما با این حال حزب اسلام هرگز از فعالیت سیاسی خود بازنیاستاده و با وحدت و پشتیبانی مسلمانان این کشور به سمت اهداف عالی خود حرکت می‌کند.

از جمله این حرکتها، مخالفت جدی با موضوع ممنوعیت حجاب در مدارس دخترانه این کشور است که رهبران دینی و سیاسی حزب اسلام با فعال نمودن مردم مسلمان و دیندار این کشور و برپایی تجمعات مختلف در شهرهای جمهوری آذربایجان به شدت با سیاست ممنوعیت حجاب برخورد نمودند به گونه‌ای بعد از سخنرانی روشنگرانه رهبر حزب اسلام آقای دکتر محسن صمداف، نیروهای امنیتی ایشان و تعدادی از اعضای حزب اسلام را بازداشت و بعد از ۹ ماه جنجال سیاسی و سناریو سازی آنها را به اتهام حمل و نگهداری سلاح و فعالیت علیه امنیت ملی این کشور، به ۶۵ سال حبس محکوم نمودند.

با وجود فراز و نشیب‌های زیاد در فعالیت حزب اسلام جمهوری آذربایجان که عموماً متأثر از فضای کمونیستی حاکم بر این جمهوری و جمهوریهای تازه استقلال یافته از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی بوده و دولت‌های لائیک این منطقه بویژه جمهوری آذربایجان بر اساس دیدگاه‌ها و مبانی فکری خود که اجازه فعالیت به احزاب سیاسی را نمی‌دهند و علی‌الخصوص که آن جریان‌ها بخواهند با صبغه دینی و اسلامی فعالیت کنند اما باز هم با توجه به ترکیب جمعیتی مردم آذربایجان، حزب اسلام علی‌رغم محدودیتهای فراوان به سرعت فعالیت خود را در شهرهای مختلف آذربایجان گسترش داده و اکنون بعنوان یکی از جریان‌ها موثر در تحولات سیاسی این کشور محسوب می‌شود. رهبر فعلی حزب اسلام دکتر محسن صمداف می‌باشد که بعد از بازداشت ایشان، آقای الچین مناف‌اف بعنوان جانشین ایشان هدایت حزب را برعهده دارند. /ع